Tidsskriftet Tidsskrift for Den norske legeforening

Noklus fyller 30 år

AKTUELT I FORENINGEN

VILDE BAUGSTØ

vilde.baugsto@legeforeningen.no
Kommunikasjonsavdelingen

Norsk kvalitetsforbedring av laboratorieundersøkelser ble stiftet i september 1992. Hvordan har arbeidet deres endret seg gjennom tre tiår?

LEDER NOKLUS: Sverre Sandberg er spesialist i medisinsk biokjemi og professor ved Universitetet i Bergen. Foto: Noklus.

Noklus jobber for å bedre kvaliteten ved den medisinske laboratorievirksomheten i Norge. De har hovedkontor i Bergen ved Haraldsplass diakonale sykehus, og laboratoriekonsulenter og legespesialister tilknyttet 22 ulike sykehus rundt i landet. Slik har det imidlertid ikke alltid vært.

– I løpet av 1980-årene skjedde det flere ting som ledet frem til og skapte behov for en organisasjon som Noklus. Blant annet en utvikling av laboratorieteknologien som førte til at det dukket opp flere små analyseinstrumenter i primærhelsetjenesten. Men oppstarten lot vente på seg, mye fordi det var mange aktører involvert og ikke alltid helt sammenfallende interesser.

Det forteller Sverre Sandberg, leder av Noklus. Han er spesialist i medisinsk biokjemi og professor ved Universitetet i Bergen.

Unik organisering

I 1992 var imidlertid oppstarten et faktum, gjennom et samarbeid mellom Legeforeningen, Kommunenes Sentralforbund og Helse- og omsorgsdepartementet.

– Dette var i kjølvannet av en rekke medieoppslag om dårlig kvalitet i utførelse av laboratorieundersøkelser i primærhelsetjenesten. Den gang ble laboratoriearbeidet stort sett utført av medhjelperne på legekontorene, og de fleste av disse hadde lite eller ingen utdannelse i laboratoriearbeid, sier Sandberg.

I dag følger Noklus samme modell som grunnlaget i 1992, og den desentraliserte organiseringen av kvalitetssikringsordningen med laboratoriekonsulenter er unik på verdensbasis.

– Dette gir oss en nærhet til våre cirka 3600 deltakere, som vi tror er noe av nøkkelen til at den medisinske laboratorievirksomheten i Norge stadig blir bedre. Noklus er blant landets største kursarrangører innenfor helse, og det å arrangere større og mindre kurs for ulike typer deltakere er blant laboratoriekonsulentenes hovedoppgaver.

Bidro under pandemien

Sandberg forteller at da Noklus ble etablert i 1992 var kvalitetssikringsordningen rettet mot legekontorer.

– Senere er sykehjem, hjemmetjeneste, oljeplattformer, fengsler og andre inkludert. Fra 2017 har vi også innlemmet laboratoriene i spesialisthelsetjenesten i ordningen, så nå jobber vi for å bedre kvaliteten ved all medisinsk laboratorievirksomhet som drives i Norge, legger han til.

– Vi har nylig vært gjennom, og står fortsatt i, en pandemi som har preget helsevesenet i svært stor grad. Hvilke omstillinger måtte Noklus gjøre under pandemien?

– Da Norge stengte ned, valgte vi å opprettholde alle kontrollutsendelsene fordi vi mente det var viktig at laboratoriene fikk kontrollert sine analyser i denne tiden. Vi opprettet også to nye kontrollprogram, blant annet et program for SARS-CoV-2 antigen-hurtigtester. Noklus bidro med utprøvinger av antistoff-

og antigen-hurtigtester, også i samarbeid med Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet, og utarbeidet covid-19 e-læringskurs og informasjonsfilm om ulike typer tester, sier Sandberg og legger til:

– Noklus deltok også ved å skrive kravspesifikasjoner til hurtigtester som skulle kjøpes inn nasjonalt og i vurderingen av de anbudene som kom inn. Vi tilbød gratis e-læringskurs, og over 26 000 kurs ble gjennomført.

Nye systemer

Etter en travel periode med pandemi, er det ingen ting som tyder på at Noklus får mindre å gjøre i tiden fremover. Det blir viktig å gi råd om hvilke tester som skal utføres hvor, altså hvilket testrepertoar man skal ha på eksempelvis legekontor og sykehjem. I tillegg er det viktig å komme med anbefalinger om hvilke tester som i første runde skal tas ved ulike symptomer. Begge disse sakene har Noklus jobbet med i samarbeid med laboratorieleger og klinikere – og resultatene er publisert på noklus.no, opplyser Sandberg.

– Vi holder også på å prøve ut nye systemer for hvordan vi skal drive kvalitetskontroll blant annet ved hjelp av å registrere pasientmedianer, altså medianverdien av for eksempel alle kolesterolprøver som blir analysert på et laboratorium. Den verdien vil nemlig være relativt konstant over tid, slik at en endring kan tyde at man bør undersøke om det er problemer med analysen. Noklus har også en særdeles viktig oppgave ved å drive Norsk Diabetesregister for voksne, der det nå er mer enn 100 000 registrerte personer med diabetes. I tillegg deltar også Noklus i betydelig grad når det gjelder utvikling og forskning internasjonalt, avslutter Sverre Sandberg.

Publisert: 26. september 2022. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.22.13.14
© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 20. juni 2026.